

80
LT

FACTS

Europos saugos ir sveikatos darbe agentūra

ISSN 1725-7042

Rizikos vertinimas – pareigos ir atsakomybė

Europoje darbuotojų sauga ir sveikata užtikrinama vadovaujantis rizikos vertinimo ir valdymo principu. Norint veiksmingai įvertinti riziką darbo vietoje, visi šiame procese dalyvaujantys asmenys turi labai gerai suprasti **rizikos vertinimo teisinį pagrindą, tikslą, vertinimo eigą** ir **pagrindiniams** procese dalyvaujantiems veikėjams skiriamas **pareigas** ⁽¹⁾.

Teisinis pagrindas

Rizikos vertinimo svarba yra apibrėžta ES pagrindų direktyvoje ⁽²⁾. Darbdaviai privalo užtikrinti darbuotojų saugą ir sveikatą visais su darbu susijusiais aspektais. Remdamiesi rizikos vertinimu, darbdaviai gali imtis darbuotojų saugai ir sveikatai užtikrinti būtinų priemonių. Šios priemonės gali būti tokios:

- profesinės rizikos prevencija;
- darbuotojų informavimas ir profesinis mokymas;
- būtinų priemonių organizavimas ir įgyvendinimas.

Ši pagrindų direktyva buvo perkelta į nacionalinius teisės aktus. Tačiau valstybėse narėse gali būti taikomos dar griežtesnės nuostatos darbuotojams apsaugoti (maloniai kviečiame susipažinti su atitinkamais jūsų šalies įstatymais) ⁽³⁾.

Kas yra rizikos vertinimas?

Rizikos vertinimas – tai darbuotojų saugai ir sveikatai darbe kylančių pavojų vertinimas. Tai sistemingas visų darbo aspektų tyrimas, kurio metu analizuojama:

- kas gali sukelti traumas ar padaryti žalos,
- ar galima pašalinti pavojus ir, jeigu ne,

- kokių yra arba turėtų būti prevencinių ar apsaugos priemonių.

Atminkite:

- Pavojų kelia visa, kas gali padaryti žalos: darbe naudojamos medžiagos, įranga, darbo metodai ir jų taikymas.
- Rizika yra didesnė ar mažesnė tikimybė, kad iškilus pavojui kam nors gali būti pakenkta.

Kaip vertinti riziką?

Pagrindiniai principai, į kuriuos turi būti atsižvelgiama atliekant rizikos vertinimą ⁽⁴⁾, gali būti suskirstyti į kelis etapus.

1 etapas. Nustatykite pavojus ir kam jie gali pakenkti

Pagalvokite, kas darbo vietoje gali padaryti žalos ir kam kyla pavojus.

2 etapas. Įvertinkite riziką ir suskirstykite jos veiksnius pagal svarbą

Įvertinkite kiekvieno pavojaus keliamą riziką (jos sunkumo koeficientą, tikimybę ir t. t.) ir suskirstykite pavojus pagal svarbą. Labai svarbu tai, kad bet kokiems rizikos šalinimo ir prevencijos darbams būtų nustatyta prioritėtų tvarka.

3 etapas. Nuspręskite, kokių prevencinių priemonių imsitės

Nuspręskite, kokių priemonių imsitės rizikai pašalinti ar sumažinti.

4 etapas. Įgyvendinkite sprendimus!

Įgyvendinkite prevencijos ir apsaugos priemones remdamiesi prioritetinių veiksmų planu (tikriausiai visų problemų vienu metu išspręsti bus neįmanoma). Apibrėžkite, kas ir kada ką daro, kada užduotis turi būti atlikta ir kokie ištekčiai skiriami priemonėms įgyvendinti.

5 etapas. Stebėkite ir peržiūrėkite prevencijos priemones

Rizikos vertinimą reikia nuolat peržiūrėti, kad būtų įtraukti naujai duomenys. Rizikos vertinimo rezultatai turi būti peržiūrėti įvykus esminiams pasikeitimams organizacijoje ar atsižvelgiant į nelaimingų atsitikimų ar vos neįvykusių nelaimingų atsitikimų ⁽⁵⁾ tyrimus.

⁽¹⁾ Šio leidinio turinys grindžiamas *Rizikos vertinimo darbuovietėje vadovu*, Liuksemburgas, Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 1996.

⁽²⁾ 1989 m. birželio 12 d. Tarybos direktyva 89/391/EEB dėl priemonių darbuotojų saugai ir sveikatos apsaugai darbe gerinti nustatymo.

⁽³⁾ Lietuva: http://osha.vdi.lt/default.asp?lang=lt&topic=good_practice#p4

⁽⁴⁾ Jūsų šalyje rizikos vertinimo procesas gali būti suskirstytas į daugiau ar mažiau etapų, kai kurie etapai gali skirti, tačiau pagrindiniai principai turi būti tie patys.

⁽⁵⁾ Vos neįvykęs nelaimingas atsitikimas yra nenumatytas įvykis, kuris galėjo baigtis, nors taip ir neatsitiko, darbuotojo trauma, liga ar padaryti žalos.

Kas ką daro?

Darbdavys privalo:

- užtikrinti darbuotojų saugą ir sveikatą visais su darbu susijusiais aspektais;
- organizuoti rizikos vertinimą;
- parinkti asmenis, galinčius tokį vertinimą atlikti, ir užtikrinti, kad jie būtų kompetentingi;
- įvertinti riziką ir įdiegti prevencines priemones;
- konsultuoti darbuotojus ir jų atstovus rizikos vertinimo organizavimo klausimais, informuoti apie asmenis, atliekančius rizikos vertinimą ir diegiančius prevencines priemones;
- turėti rizikos vertinimo dokumentus;
- pasitaręs su darbuotojais ir (arba) jų atstovais ar net įtraukęs juos į darbą, sudaryti vertinimo protokolą ir su juo supažindinti visus darbuotojus;
- užtikrinti, kad visi susiję asmenys būtų informuoti apie visus pavojus jų saugai ir sveikatai bei apie priemones, kurių buvo imtasi kylančiai rizikai pašalinti.

Rizikos vertinimą atliekantis asmuo

Darbdavys priima galutinį sprendimą dėl asmenų, kurie atlieka rizikos vertinimą. Riziką gali vertinti:

- darbdavys;
- darbdavio paskirti darbuotojai;
- nepriklausomi vertintojai ir tarnybos, **jeigu** darbovietėje trūksta kompetentingų darbuotojų.

Darbuotojai, kuriuos darbdavys paskiria atlikti rizikos vertinimą, turi būti kompetentingi. Dažniausiai jie neprivalo būti saugos ar sveikatos darbe specialistai, tačiau savo kompetenciją jie gali įrodyti patvirtindami:

- (1) kad jie supranta bendrą rizikos vertinimo tikslą;
- (2) kad jie geba pritaikyti savo supratimą šioms užduotims atlikti:
 - (a) atpažinti problemas, kylančias darbuotojų saugai ir sveikatai;
 - (b) įvertinti ir nustatyti, kokių veiksmų ir kokia tvarka reikia imtis;
 - (c) pasiūlyti galimus alternatyvius sprendimus rizikai sumažinti ar pašalinti ir nurodyti tokių sprendimų privalumus;
 - (d) įvertinti tokių sprendimų veiksmingumą;
 - (e) skatinti diegti ir informuoti apie saugos ir sveikatos darbe gerinimo priemones ir skleisti gerą praktiką;
- (3) kad jie sugeba įvertinti situacijas, kuriose jie negali tinkamai įvertinti rizikos be kitų pagalbos, ir kreiptis į kitus patarimo.

Darbuotojai ir jų atstovai

Darbuotojai ir (arba) jų atstovai turi teisę ir (arba) privalo:

- reikalauti, kad jiems būtų suteikta informacija ir konsultacijos apie rizikos vertinimo darbe organizavimą ir jį vykdančius asmenis;
- dalyvauti atliekant rizikos vertinimą;
- perspėti vadovus ir darbdavius apie pastebėtus rizikos veiksnius;
- pranešti apie pasikeitimus darbo vietoje;

- gauti informaciją apie rizikos veiksnius jų saugai ir sveikatai darbe ir apie priemones, reikalingas tai rizikai sumažinti ar pašalinti;
- prašyti darbdavio taikyti atitinkamas priemones ir teikti pasiūlymus, kaip galima pavojus sumažinti ar pašalinti riziką jos atsiradimo vietoje;
- bendradarbiauti su darbdaviu siekiant sukurti saugią darbo aplinką;
- konsultuotis su darbdaviais rengiant rizikos vertinimo protokolus.

Rangovai ir (arba) tiekėjai

Jeigu vienoje darbovietėje dirba darbuotojai iš skirtingų įmonių, kiekvienam darbdaviui atstovaujantys vertintojai turi keistis informacija apie esamus rizikos veiksnius ir būtinas priemones jiems pašalinti.

Rizikos vertinimo priemonės

Yra daug parengtų praktinių vadovų, skirtų padėti įmonei atlikti rizikos vertinimą. Būdų pasirinkimas priklausys nuo sąlygų darbo vietoje, pavyzdžiui, darbuotojų skaičiaus, darbinės veiklos pobūdžio, naudojamos įrangos, darbo vietos ypatumų ir tokiai darbo vietai būdingų rizikos veiksnių.

Daugiau informacijos apie rizikos vertinimą galima rasti tinklalapyje: <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>

Kolektyvinis rizikos vertinimas

Rizikos vertinimo neturėtų atlikinėti vien tik darbdavys ar jo atstovai. Į šį darbą jie turėtų įtraukti darbuotojus ar jų atstovus. Atliekant rizikos vertinimą, darbuotojai yra konsultuojami, jiems suteikiama informacija apie visas padarytas išvadas ir apie taikomas prevencines priemones.

Darbdavių veiksmų koordinavimas

Atlikdami rizikos vertinimą, apsvarstykite kitų veiklos sričių darbuotojų (pvz., valytojų, privačių apsaugos darbuotojų, techninės priežiūros darbuotojų) ar visai su įmone nesusijusių asmenų (pvz., klientų, lankytojų ir praeivių) buvimo toje darbo vietoje galimybę. Jie turėtų būti priskirti rizikos grupei, tačiau būtina pagalvoti, ar jų buvimas darbovietėje nesukelia naujų pavojų.

Nepriklausomų tarnybų atliekamas rizikos vertinimas

Kad ir kas atliktų rizikos vertinimą, – net jei ir nepriklausomos išorės tarnybos, – galutinė atsakomybė už šį vertinimą vis tiek tenka darbdaviui.

Išsamesnė informacija

Šis biuletenis parengtas 2008–2009 m. Europos rizikos vertinimo kampanijai paremti. Kitus šios serijos biuletenius ir daugiau informacijos apie rizikos vertinimą galima rasti tinklalapyje: <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>. Šis informacijos šaltinis nuolat tobulinamas ir atnaujinamas.

Europos saugos ir sveikatos darbe agentūra

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Tel. (+ 34) 94 479 43 60, faks. (+ 34) 94 479 43 83

El. paštas: information@osha.europa.eu

© Europos saugos ir sveikatos darbe agentūra. Leidžiama dauginti, nurodžius šaltinį. Printed in Belgium, 2008

